

**Besættelsestidshistorisk selskab
for
Thy og Vester Hanherred**

Nyhedsblad nr 71

April 2013

Bestyrelsen

Formand:	Erik Ansø	97991054
Næstformand:	Erik Andersen	97933536
Sekretær:	Jens Sauer	97981248
Kasserer:	Jens C Grud Sørensen	97961656
Medlem:	Knud Arne Kristensen	97936444
Medlem:	Jens Andersen	97961736
- Suppleant:	Esben Kaagaard	97926820
Revisor:	K Starch Lauritsen	97923292
Revisorsup.:	Knud Jespersen	97934463

www.bsth.dk

Selskabets formål er:

At fremme interessen for forskning i besættelsestidens historie i Thy og Vester Hanherred.

- At holde forbindelse mellem personer og grupper i området, der arbejder med parallelle problemer indenfor besættelsestidens historie i Thy og Vester Hanherred.
- At søge den lokale besættelsestidshistorie formidlet til befolkningen gennem tæt samarbejde med museer og lokalhistoriske arkiver.
- At udgive et nyhedsbrev med nyt om arbejdet i Selskabets regi og om dets resultater.

Redaktør og web-master: jens@grud-s.dk

3. januar 2013

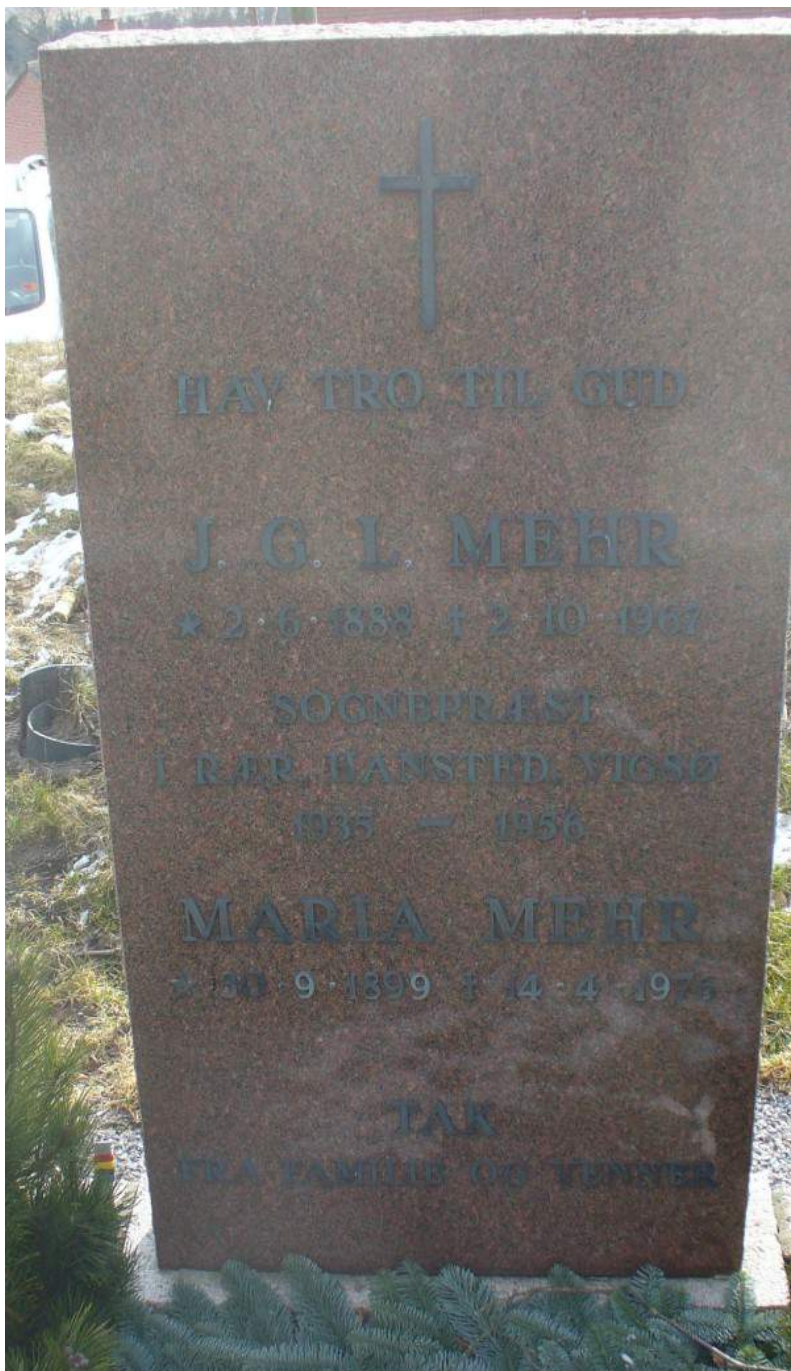
ordinær **generalforsamling** afholdes som følger:

**Torsdag den 18/4 2013 kl 1930 på Museet, Molevej,
Hanstholm**

Dagsorden:

- Valg af dirigent
- Aflæggelse af formandens beretning
- Forelæggelse af det reviderede regnskab
- Behandling af forslag - forslag der ønskes behandlet skal være formanden i hænde mindst 2 uger før.
- Fastsættelse af kontingent (for 2014)
- Valg af bestyrelse og revisorer. - :På valg
Erik Andersen
Jens C G Sørensen
Suppleant Esben Kaagaard
Revisor K Starch Lauritsen
Revisorsuppleant Knud Jespersen
- Fastsættelse af selskabets organisation
(Valg til aktivitetsudvalget)
- Eventuelt

pbv Erik Ansø

Pastor Mehr

**Præst i Ræhr, Hansted
Vigsø sogne**

1935 1956

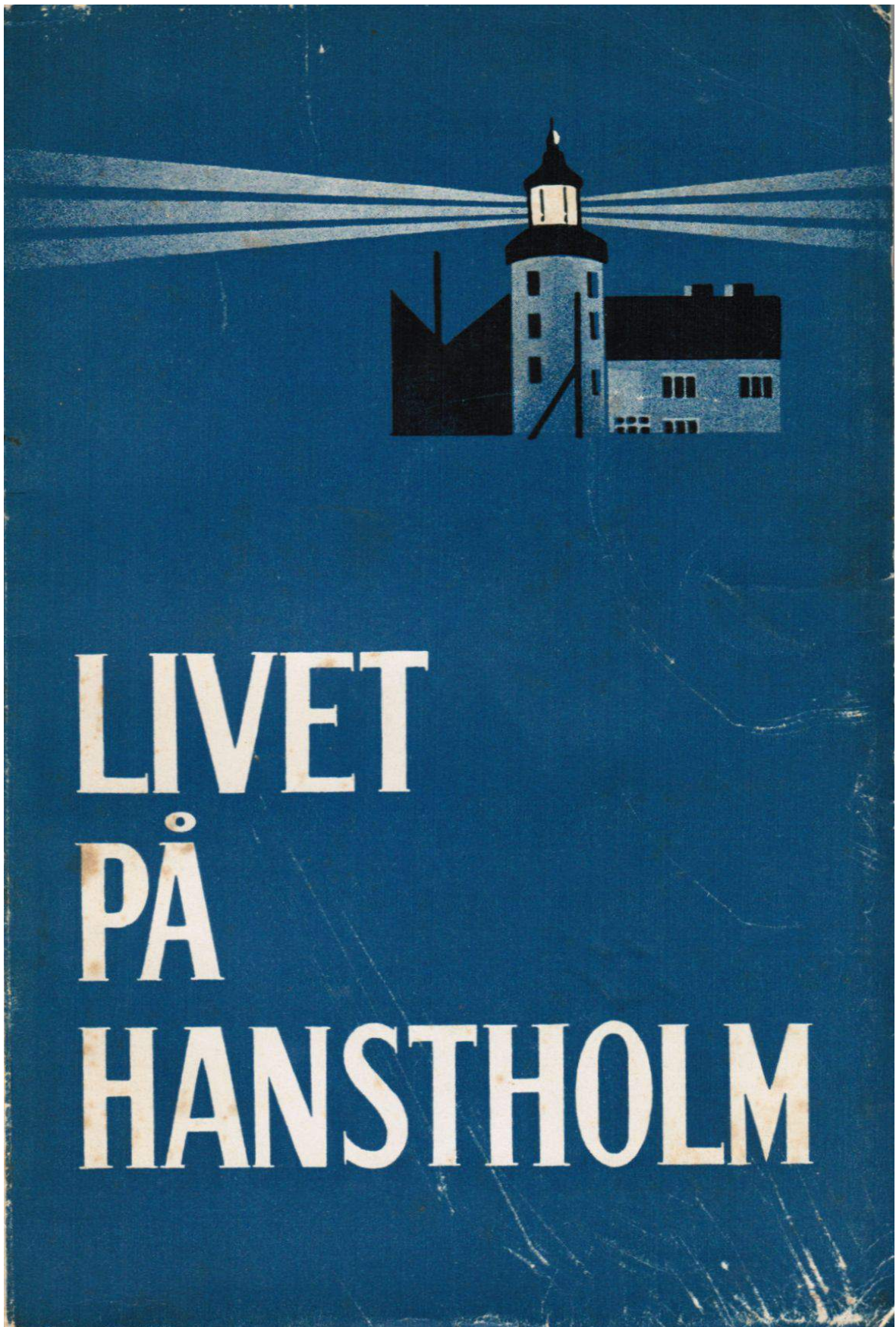
er forfatter til nedenstående beretning(er) som er 2 kapitler i bogen "Livet på Hanstholm".

Bogen udkom i 1953, og den gamle redacteur satser på at der ikke kommer en sag om ophavsret, samtidig skal det medgives at bogen næppe på noget tidspunkt har været kandidat til Nobels litteraturpris, men set i lyset af vores formålsparagraf finder vi afsnittet om besættelsen ganske interessant, ikke mindst afsnittet om de lokale gidsler som der ikke har været meget opmærksomhed om. De lokale gidsler sad interneret fra ca 29 august 1943 - til begyndelsen af november.

Og hvordan fandt man så frem til lige netop dem. ? Behørigt forespurgt oplyser

Jens Andersen at Det var den Tyske Hærs efterretningstjeneste "Abwehr" som, i hvert fald i begyndelse, og begyndelsen skulle være fra 1941, stod for udarbejdelsen af listen over gode danske mænd som på et givet signal kunne tjene som gidsler. Det er nærliggende at tro at det var den samme liste som lå til grund for udvælgelsen af personer til likvidering, clearindmord, som i krigens slutning blev dagens uorden. I de sidste måneder af krigens slutning blev dagens uorden. I de sidste måneder af krigens slutning blev dagens uorden. I de sidste måneder af krigens slutning blev dagens uorden. Som bekendt var Kaj Munk jo en af de første som var offer for det bandeuvæsen som (også da) greb om sig.

Pastor Mehr:

Besættelsestiden

Der er to tildragelser, som i den senere tid har præget livet på Hanstholmen. Den første er havnebyggeriet, som satte folket i forventning om de gode og lyse kår, der skulle komme for fiskerne. Arbejdet skulle blive lettere, faren ved arbejdet formindskes, og indtjeningsmulighederne forbedres i betydelig grad. Håbet om det, der skulle komme, fik fiskerne til at holde ud, mens de unge rejste bort til fiskerihavnene. Efterhånden som arbejdet på havnen på grund af mange omstændigheder blev forhalet, bredte mismodet sig, og både arbejdere og fiskere stod rådvilde med hensyn til, om de skulle blive eller rejse bort. Før krigen begyndte man at sætte gang i arbejdet, og nu så det ud til, at der skulle ske noget, og håbet rejste sig påny. Da kom besættelsen, og arbejdet på havnen blev standset. Efter krigen blev det igen optaget, men kun med ringe kraft. Der har endog været gjort forsøg på at standse havnebyggeriet og det til trods for, at havnen er vedtaget ved lov i 1917. Tankerne om en havn med kanal over lavlandet til Limfjorden går dog en del længere tilbage i tiden. Der var således en kaptajn Jagd, som arbejdede stærkt for en havn ved Lildstrand med en kanal vesten om Korsø bjerg til Hovserhavn. Den interesse, som der i tidens løb er blevet vist et sådant projekt fra forskellig side, viser, hvor stor betydning man anså det for at have for landsdelen og vel også for hele landet. Den anden tildragelse, som prægede og endnu præger livet på Hanstholmen, er besættelsen. Beboerne troede, at de boede så langt fra verdens brændpunkt, at krig og besættelse ikke ville ramme dem i nævneværdig grad. Tiden skulle vise dem noget andet. Den 10. april 1940, dagen efter at besættelsestropperne var nået til Thisted, kom der fire sorte personbiler igennem Rær by med retning mod Hansted. Det måtte være tyskerne. "vil de gøre os noget," spurgte børnene ængstelige. De fik det beroligende svar: »Nar blot vi lader dem være i fred, vii de ikke gøre os noget." Samme eftermiddag og i de følgende dage kom der panservogne og alt slags skyts til Holmen. En dag kom pigen farende ind og sagde, at der var en lang række tyske vogne, som kørte med vældig fart over bakken mod Hansted. Det viste sig dog, at det var mere skrammel end fart. Koner i husene ved vejen besvimele, når de så de lange rækker af biler med krigsmateriel køre folbi deres vinduer. I mange dage så vi de tyske flyvenaskiner sværme over landet med tropper til felttoget i Norge. De fløj lavt, og på deres stadige stræben opefter kunne man se, at de var tungt lastet.

Tyskernes arbejde syntes at gå efter en bestemt tilrettelagt plan. Der havde i de senere år været mange tyske kunstmålere på Holmen, men hvad de malede, ved man ikke. Man havde endog før krigen begyndt at finde deres færde mistænkelig.

Der blev i hast stillet luftværnskanoner og andet skyts op. Nogle blev ængstelige og troede, at nu ville der blive landgang på Holmen, der måtte jo være en mening med at stille alt dette skyts op. De blev beroliget med, at det nok blev stillet op, for at ingen skulle forsøge at gøre landgang. Nogle sendte bud efter præsten, for at han skulk komme ud og døbe deres nyfødte børn. ,jeg skulle således et sted til en bestemt tid, og da jeg al kom der endog før tiden,

holdt der en udlejningsvogn for døren. Moderen kom ud med barnet på armen, hun havde ikke ro på sig til at vente og få barnet døbt. Hun ville bort til mere sikre egne. Hun undskyldte sig dog senere. Det varede dog ikke længe, inden folk fandt nogenlunde til ro.

Tyskerne begyndte allerede fra begyndelsen af at krybe i ly af civilbefolkningen. De stillede til stor forargelse for folk deres biler tæt op imod husene og camouflerede dem med grangrene. Jo, drengene kunne gøre det samme, de stillede deres cykler op imod husene og satte en grangren på dem, Tyskerne påstod, som mange af de menige soldater til at begynde med troede, at de var kommet som befriere. Ved en lejlighed indbød de børnene i Hansted og serverede mad til dem fra deres køkken, mens et filmsapparat var i virksomhed. En sådan film kunne udmærket bruges i Tyskland.

Straks efter besættelsen gav tyskerne sig til at leje arbejdere. Som en begunstigeelse skulle de, som boede på Holmen først have arbejde. Mange hold sig fra begyndelsen af tilbage: men da de havde valget imellem arbejdsløshed eller at arbejde for tyskerne, valgte de det sidste. Tilstanden blev heller ikke bedre af, at mange virksomheder blev standset på grund af krigen. Andre måtte lukke eller indskrænke på grund af tyskernes overbydelsespølitik i lønspørgsmålet.

Der er arbejdere, som vides at have tjent mere end 50,000 kr. om året på akkordarbejde, og de endda uden at arbejde for hårdt. Entreprenørfirmaer sprang op, hvis fortjeneste løb op i hundredtusinder, ja, endog i millioner. Penge, som kom let, gik let. De blev ødslet bort til spiritus og tobak m. m. Der blev kostet dyr musikundervisning til børn, som ikke havde forudsætnin for at lære musik. Der var en mand, som gav sin 10 12-årige søn 50 kr i lomme penge.

Efterhånden kom der gang i at bygge, det der blev til Nordens stærkeste fæstning. 3-4000 m nnesker blev samlet sammen alle vegne fra. Der blev bygget barakker for en del af arbejderne, som udgjorde en meget broget forsamling. I min stilling som tilsynsforene med en af dem, som havde forbrudt sig imod samfundet, fik jeg lej lighed. til at se, hvorledes arbejderne var stuvet sammen i soverum tæt pakkede med etagesenge belagt med tarvelige halmmadrasser. Da jeg holdt nogle møder i spisesalen, viste det sig, at der var en del, som sang med af hjertens lyst på salmer og sange. For nogles, om ikke for alles, vedkommende, syntes det at være minder om en svunden tid. — Andre af de nærboende arbejdere cyklede eller kørte hjem om aftenen, mens en meget stor del af arbejderne blev hentet i biler, nogle i rutebiler og . Andre i lastbiler med påbyggede kasser. De kom alle steder fra, og nogle så langt borte fra som Nykøbing, Mors, som ligger mere end 50 km borte. Ved aftenstid, når bilerne kørte fra arbejde samtidig, var det livsfarligt for et tidsrum af 15-20 minutter at vove sig over landevejen, nar de 100-125 biler med arbejdere i rasende fart kom kørende hen ad landevejen, mens de mest vilde af dem prøvede på at overhale. De gamle vogne lavede en øredøvende larm. Der skete ofte uheld, men det tog mange som en naturlig ting. En dag kørte en bil i grøften, og kassen med samt arbejderne fløj ud i nogle buske ved

en have, men ellers kom de inter til. Politiet prøvede at skride ind imod de defekte og ulovlige »rutebiler« og den ville kørsel, men de fandt ud af, at der ikke var noget stille op med dem, som arbejdede for den tyske værnemagt. Til trods for meget driveri — der var således en mand, som væddede, at han i 14 dage ikke ville bestille andet end at lede efter en skovl, og han vandt væddemålet - kom fæstningen mere og mere til at tage form. Der blev opstillet en mængde spanske ryttere, gravet tankfælder og trukket pigtråd omkring hele pynten mellem Skagerak og Vesterhavet. Der blev bygget 200-300 bunkers på Holmen og opstillet lyskastere og alt slags skyts, der blandt fire mægtige kanoner hentet fra Maginotlinien, og som kunne skyde mere end halvvejs til Norge. På den norske kyst var der tilsvarende kanoner. Alligevel var tyskerne ikke i stand til at holde de fjendtlige skibe borte. Man så hvorledes de tyske fragtskibe kom sejlene op langs vestkysten, hvor de var beskyttet af kanonerne i land. Når de så i mørket prøvede at sætte over til Norge, var der mange af dem, som blev sænket af de engelske undervandsbåde, som lå på lur efter dem. Man lagde også mærke til, at der mod krigens slutning var færre tyske fragtskibe. Der blev bygget store solide bygninger, som nu ligger og venter på at blive taget i brug til andet formål. Der er den store flotte teaterbygning, som med inventar kostede mellem en og to millioner kr. at bygge. Der er det store og pænt indrettede lazaret, en stor spise sal med moderne køkken. Arresten, som fortæller om menneskeskæbner, som aldrig bliver opklaret. Der sad bl. a. mennesker fængslet, hvis forseelse for nogles ved kommende bestod i, at de opponerede mod at gå i krig. Der var et bestemt sted i nærheden af fiskerlejet, som blev afspærret efter, at de tilstedeværende var blevet beordret væk. Dertil førte man fangerne, og efter, at de var blevet afklædte, man ville jo ikke ødelægge uniformen blev de skudt. jeg havde en samtale på engelsk med marinesoldat stationeret på fyret. Han havde været i Amerika i flere år, og ved krigens udbrud var han kommet hjem til Tyskland med sin kone og lille barn. Straks blev han grebet og sat ind i den tyske hær. Han var meget forbitret over den behandling og sagde, at han ikke havde lyst til denne fordømte krig. Alt, han ønskede, var at være sammen med sin kone og lille barn og om muligt at slippe tilbage til Staterne. jeg så ham ikke mere, men så vidt jeg erfarede, prøvede han på at flygte, men blev grebet og skudt. Arresten er blevet omdannet til et D.U. vandreherberg og tjener således et bedre formål.

For at sætte sig i respekt og vise, at de var herrer i landet, foretog tyskerne en del arrestationer. Den 3. september 1943 svingede en tysk bil op foran købmand Lambertsens butik i Vigsø og ud steg to tyske soldater ført af feltwebel Kielsberg. Han havde lært at tale dansk af sin danskfødte hustru og var ellers af mange anset for at være en prægtig mand, men han måtte handle efter ordre. De ønskede at tale med Lambertsen, som derpå kørte frem i døråbningen. "De er anholdt," lød det. "Nej, jeg er ikke," svarede Lambertsen og gjorde rede for, at han ikke tilhørte nogen politisk organisation, havde aldrig gjort noget ulovligt o.s.v., og han forlangte at få at vide, hvorfor han skulle arresteres. Det kunne han ikke få at vide og blev afbrudt med, at han fik

fem minutter til at gøre sig færdig. Han mærkede, at det var alvor og gik ind for at skifte tøj, mens en af soldaterne gik med ind. Da han efter omklædningen igen ville tage ur og lommekniv til sig, hindrede vagten ham i at tage kniven. Han måtte ikke have våben, og ikke heller kunne det tillades at beholde kniven til at rense negle med. Ingen fik at vide, hvor rejsen skulle gå hen. Da bilen kom til amtsvejen drejede den mod Hansted. Lambertsen blev foreløbig indkvarteret i den store teaterbygning. Her fik han lejlighed til at snappe en telefon, og mens tyskerne protesterede, ringede han til sin kone og fortalte, hvor han var. Der blev sat vagt uden for vinduet og ved døren, og gjaldt det et ærinde på toilettet, kunne der ringes, og straks kom der en soldat og førte ud. Nu lagde Lambertsen mærke til, at der, når maden blev bragt ind, var to kuverter. Der måtte være en arrestant mere, og for at finde ud af, hvem det kunne være, ringede han for at komme ud ved den tid, maden blev bragt. Det lykkedes ham at kigge igennem en åbentstående dør og se lærer Hansen fra Hansted, som dog nu under evakueringen boede i Rær. Han sad ved bordet og støttede hovedet i begge hænder, som om han grundede på sin skæbne. Når de blev taget ud på spadseretur, lykkedes det dem at tale sammen. Vagten var ligegyldig, men de måtte helst ikke stå således, at officererne kunne se, at de talte sammen. Lambertsen prøvede på at få den tyske værnemagt til at lade ham vide, hvorfor han var arresteret og hvor længe, han skulle sidde der. Han havde sin forretning at passe og så var han statsansat som medlem af redningsvæsenet. Der kom så en lille skrivelse, som blev holdt op for ham og som han måtte se og læse men ikke røre, og der stod, at han og flere andre var blevet taget på grund af uroligheder og ville blive holdt tilbage som gidsler. 5-6 dage derefter blev de begge sendt til Thisted og ført ind i en barak bag ved margarinefabrikken i Dragsbæk. Der så de en ældre herre ligge i sengen. "Hvad er det for en fyr," sagde Lambertsen. "Jeg er ingen fyr, jeg er overlæge Nordentoft fra Nykøbing," svarede han. En mand sad på en etagesen med benene dinglende i luften. Det var løberen Axel Pedersen fra Nykøbing, som lige havde vundet et 1500 meter løb. Han var blevet taget på malmøfærgen på vej til Sverige. Den tredje var manufakturhandler Akse Mathiesen fra Nykøbing. Da de den samme eftermiddag var på spadseretur ved stranden, mødte de Munksgård fra Fjerritslev kro, som var blevet taget, som han stod og gik uden lejlighed til at skifte tøj. Dette blev ham dog senere tilsendt. Der var gartner Kappel fra Thorsted, hotelejer Poulsen fra »Royal«, Thisted, og redaktionssekretær Ravnemose, Thisted Amtsavis. Disse havde om natten været i et lille rottebefængt hus nede ved søflyverstationen. Landstingsmand Korsgård fra Tøttrupgård og plantør Jensen stødte også til. Det blev meddelt dem, at de skulle sendes til Viborg, og at de skulle rejse over Oddeund. Overlæge Nordentoft, som havde sine planer, fik travlt med at overtale tyskerne til at rejse over Mors, da vejen var meget kortere. Han, som behandlede flere sprog, var ikke bange for at sige sin mening. Han fik også sin vilje sat igennem. Da biltransporten kom til en bagerbutik i Ø. Jølby midt på Mors, blev overlæge Nordentoft sulten for kager. Officeren ville ikke lade nogen stå af, han havde ansvaret for dem o. s. v. Det hjalp, da han af hele mandskabet blev lovet kager. Tre mand under opsyn af en vagt fik lov til at gå

ind i butikken. Her lykkedes det læge Nordentoft at kaste en seddel over disken, hvorpå der stod, at de skulle ringe til Nykøbing og få nogen til at bringe ham en medicinsk afhandling, som han skrev på med samt hans skrivemaskine til bilen. Da de kom til Nykøbing, var der mødt en talrig skare, så lederen af transporten så ikke ud til at være så dristig ved det, da tyskerne næsten intet militær havde der. Det viste sig nu, at tyskerne havde beslaglagt Nordentofts skrivemaskine og afhandling og bragt det i forvaring. Nordentoft lavede et sådant postyr, at tyskerne føjede ham og tilvejebragte de ønskede sager. Ankomme til Viborg blev de indkvarteret på afholdshotellet, hvor de under bestyrer Mortensens tilsyn levede som grever. Venner bragte dem spiritus til trods for, at de var på et afholdshotel, og andre bragte dem appelsiner og cigarer. I salen, hvor de opholdt sig, sad en vagtkommandant, mens to soldater med gevær i arm spadserede langs med væggene rundt i salen. Dem blev der ikke taget notits af. Når tyskerne udtalte deres forundring over, at fangerne fik så god mad, svarede vi: "Vi er ikke fanger, vi hører til landets elite." De havde deres daglige runde i gården, hvor de prøvede på at få tiden til at gå med at kaste med pil, og hvad andet de kunne finde på. Op imod gårdspladsen lå en lille fabrik, hvor der manglede nogle ruder i vinduerne. Når vagten vendte ryggen til, blev de kastet skrevne meddelelser til deres familier igennem vinduerne. De blev straks samlet op af folk på den anden side og sendt videre.

En aften kom en inspektionsofficer ind og meddelte, at halvdelen af mandskabet skulle sendes hjem, og at det ikke skulle vare længe, inden de andre skulle blive hjemsendt. De, som havde fået lov til at rejse, var så glade for deres logi, at de bad om lov til at blive der natten over hvilket blev tilladt. De rejste så hjem den næste dag den 15. september. De, som blev, var nedtrykte og betænke lige ved den skæbne, som ventede dem. Efter en tur til Værløselejren kom de dog hjem en uges tid efter.

En af dem, som følte sig betænkelige ved situationen var gartner Kappel, Thorsted; men han havde også et gammelt mellemværende med tyskerne og var kommet på deres sorte liste. Tyskerne ville bygge på hans mark og havde udset sig et lunt sted i ly af nogle træer. De blev omgående hugget ned, for at tyskerne ikke skulle benytte stedet. Så fandt de et andet sted også på hans mark ved et hegn, hvor de begyndte med deres opmålinger. Kappel stillede et par stader bier derud, og da tyskernes kom igen, skulle han med ud og se på landet og få sagen bragt i orden. Han kom så af »vanvare« til at vælte et af staderne. Bierne blev fornærmede og gik til angreb med fældede bajonetter og dødsforagt. Tyskerne blev slået på flugt og Kappel og bierne beholdt valpladsen. En fætte til Kappel betroede mig, at han havde sagt til ham, hvor dan han kunne nænne at ødelægge bierne, da det var i marts måned, hvortil han svarede: "Det var fornøjelse også værd." Lige før han blev sendt til Viborg, førte tyskerne ham ud på markerne ved Limfjorden, hvor han måtte spadsere frem og tilbage, mens soldaterne gik bagefter ham med ladte geværer. Han troede, at hans sids time var kommen, men besluttede sig til, om så skulle være, at dø som en mand uden at kny. Han frygtede fo at tyskerne ville beordre ham ud på de stejle skrænter ved Limfjorden og skyde ham, og lade

ham rulle i vandet. Han betroede sine venner i Viborg, at han var glad for at han ikke dengang havde en kniv, for så ville han have vendt sig imod tyskerne og prøvet på at sælge sit liv dyrt som muligt. Dog, han er stadig i bedste velgående.

Tyskerne kom til landet med store forhåbninger. »Hitler har lovet os, at krigen vii være færdig til september,« sagde soldaterne. Men som tiden gik, sank modet, og de følte sig så ensomme. Nar vi i Danmark blev behandlet så meget bedre end andre nationer, kom det af, at de gerne ville have os til venner. De smigrede danskerne, men det prellede af. Der var dog også mange tyskere, som følte, at vi ikke havde grund til at holde af dem, de var jo kommet som yore fjender. Jeg husker den noble, pæne officer, vistnok professor eller lærer, som var indkvarteret i præstegården et par dage, før han blev sendt til Kreta. Han var rørt, .da han kom og sagde farvel, krig var nok ikke hans handværk. Da han ønskede, at Gud ville være med rrig, og jeg ønskede det samme for ham, så han vist på mig, som om han tvivlede på min oprigtighed. Han var jo kommet som fjende; men jeg tror, at han følte sig beroliget.

Da Rusland kom med i krigen, var der en sergent indkvarteret i præstegården, som talte til mig om at Danmark burde gå ind i krigen på Tysklands side jeg sagde nej. I den tro, at jeg havde misforstået ham, gentog han sin udtalelse. Da jeg igen sagde nej, gik han sin vej og hilste ikke på mig siden. På samme måde var det med et par oppassere, som måske handlede efter ordre. Dog, da afdelingen skulle sendes til Rusland, var der en af dem, som kom hen i haven og hilste af med mig, da ingen andre så det.

En af vore lærere, som spiste på Hansted kro så en dag nogle tyske soldater optaget af et fotografi, som også nogle morede sig over. Det var et billede af tre eller måske fire russere, som hang i galgen. Den ene var en kvinde. Hun havde været den værste at få bugt med. Mon det har været tanken om hjem og børn, som har givet hende fortvivelsens kræfter? Der var en dansker, som ville købe billedet af soldaten, men det ville han ikke gå ind på.

Da der antagelig på grund af de tyske troppers tilstedeværelse ikke var sabotagehandlinger på Holmen, foregik besættelsen forholdsvis gnidningsløst. De tyske soldater opholdt sig for det meste omkring deres barakker. Forøvrigt var forholdet overfor de tyske soldater dikteret af dette, at de var lige så kede af at være her, som vi var af at have dem. De længtes efter at komme hjem og slippe ud af krigen. Derfor kunne mange af dem glæde sig den dag, de måtte kapitulere.

Da krigen nærmede sig sin afslutning, korn der tyske soldater hertil, som kun var drenge, for at trænes. Tøjet sad slapt om dem. Uniformerne var for store. Brøsig befalingsmænd hersede med dem ude på markerne, hvor de løb med de tunge geværer. En kone spurgte en af dem, hvor gammel han var, »Min mor siger, at jeg er fjorten år, men Hitler siger, at jeg er atten,« lød svaret. Der forefaldt en morsom episode under krigen. En dag stod havgusen som en stor tæt sky ind imod land. Tyskerne løb til deres sillinger, de troede, at de allierede kom og havde kastet røgslør. De spurgte en fisker, hvad han troede, det var. Fiskeren, som altid var fuld af kunster, så meget alvorlig ud og sagde,

at han aldrig havde set noget lignende. Alle fiskerne morede sig, de vidste jo, hvad det var.

Ofte var antiluftskytset i virksomhed imod de allierede flyvere, som fløj over på deres natlige togter. Det regnede vi ikke så meget, når vi var under tag, men når flyverne svarede med deres skrattende maskingeværer, søgte vi det bedste dække, vi kunne få. En nat regnede det stærk med granatsplinter over Rær by, og enkelte steder slog de hul på tagene. Den næste dag gik børnene ud på isen og kom hjem med lommerne fulde af granatsplinter. Da de allierede flyvere en nat nogle få måneder før krigens afslutning dukkede ned og skød en lyskaster i stykker, blev det forbudt at tænde lyskasterne og skyde. Efter den tid havde vi det så fredeligt, når flyverne fløj over.

Mod slutningen af krigen kom der russiske soldater hertil, som var i tysk tjeneste. En del af dem var slemme til at drikke sprit og var farlige. Kvinder låsede dørene, når de kom for at købe eller tigge sprit. En dag var der to officerer, som slap indenfor en dør. Da beboerne ikke kunne få disse berusede mennesker til at gå sendte de bud over til en stor og stærk fisker. Jo, han skulle snart få smidt sådan et par fyre ud. Da han kom og ville gøre alvor af sin trusel, trak russerne revolvere og beordrede manden ud af huset og lod ham spadsere op og ned ad agrene, mens husets ejer stod lidt på afstand med en økse, rede til at gribe ind, hvis det gjordes nødvendigt. Det hele fik dog en fredelig afslutning, da den tyske vagt kom og beordrede russerne bort.

Russerne i den tyske hær var i en vanskelig stilling. De var jo forrædere og turde ikke komme tilbage til Rusland, da de frygtede for, at de ville blive skudt. Sandheden for de flestes vedkommende var nok den, at de var tvunget til at gå frivilligt med. De blev sultet, indtil de indvilligede i at gå ind i den tyske hær. Der var en russisk soldat, som flygtede fra Hansted over til Tved plantage, hvor han gravede sig en hule, som han boede i i længere tid. Han ernærede sig ved at gå ud og stjæle. En dag så en skovarbejder en radioantenne, og det siges også, at der hørtes radiomusik fra jordens indre. Det blev meldt, og tyskerne kom for at fange flygtningen. Da han ikke ville komme ud, blev der kastet en håndgranat ned til ham, hvorpå han kom springende op og blev taget til fange. De fleste havde sympati for denne stakkel, som prøvede på at slippe bort fra tyskerne. Folk havde ikke så meget imod, at han stjal til livets ophold, men når han ikke alene stjal mælk, men også tog mælkespande med, stjal et par radioer m. m., så syntes de, at det gik over gevind. I hulen blev der fundet mange forskellige ting. Manden blev først ført til Hansted, og derfra videre til et andet sted. Hvad hans skæbne blev, vides ikke.

Denne sag fik et efterspil. I udkanten af skoven boede et ungt ægtepar, som begge hørte til mine konfirmander. Det var Åge Simonsen Jensen og hans hustru Petrine samt hendes ældre broder Kristian Pedersen. De blev alle beskyldt for at have stået i ledtøg med flygtningen, givet ham husly og hjulpet ham til fødevarer, hvilket de både den gang og senere har benægtet.

Russeren, som kunne beskrive, hvorledes lejligheden så ud, må have set det igennem vinduet. Når han angav disse mennesker, har det antagelig været for at vinde tid. Krigens afslutning var nær.

Familien blev arresteret og indsat i den tyske arrest i Dragsbæk ved Thisted. Nogle dage derefter mødte jeg den unge kones moder, som bevæget fortalte mig, hvad der var sket. Jeg fattede min beslutning. Ankommen til lejren, blev jeg af vagten ført ind i vagtlokalet til den vagthavende underofficer, en stor, ældre sønderjyde, som beredvilligt førte mig ned til arresten for at tale med fangerne. Arresten var ikke stor. I den lille stue sad tre ikke så store men undersætsige fangevogtere med udtryksløse ansigter, som jeg ikke kunne tyde. De var øjensynlig kloge nok til deres bestilling med at passe fangerne og dele gratis lussinger ud, som de havde ord for at være dygtige til. Da jeg spurgte efter fangerne, kom der først en mand frem. Nej, ham var det ikke. Dernæst kom der en lille vims mand med et par spillende, og jeg syntes listige øjne. Han var meget meddelsom og fortalte, at han havde siddet i arresten i længere tid, og det uden at have forsyndet sig eller at blive dømt. Jeg beklagede ham og spurgte, om han ikke havde nogen til at hjælpe sig, hvorpå han svarede benægtende. Jeg fæstede dog ikke stor tillid til ham. Sidst korn den unge kone grædende ind og beklagede sig selvfølgelig over sin hårde lod og sagde, at de intet havde forsyndet sig med. Hun havde et barn hjemme og ventede snart et mere. Hvor hendes mand og broder var, vidste hun ikke. Hvad jeg sagde for at trøste hende, husker jeg ikke. Da jeg, efter at hun var gået, spurgte, hvor hendes mand og broder var, blev der talt lidt sammen, og underofficeren betroede mig, at de vistnok var ført til Ålborg. Nærmere til det turde han nok ikke komme; men jeg vidste besked. Da vi gik fra arresten mod vagtlokalet, sagde underofficeren gentagne gange: »De skal holde sig fra sådan noget, de skal holde sig fra sådan noget og ikke lade sig indblande i noget.» Dagen efter blev den unge kone løsladt og et par dage derefter fik mændene ved retten i Ålborg en undskyldning. Man kunne godt høre, at de for talte sandhed og var uskyldige. De blev så ført tilbage til Thisted og løsladt.

Inden Hansted by blev evakueret havde strandfogederne tilladelse til at færdes langs med havet og tage sig af strandingsgods. Ofte måtte de tage en tårn med tyskerne, som godt kunne bruge noget af strandingsgodset. Når der drev tømmer i land, prøvede de på at bjerge det. Hvis strandvagten kom, inden de havde fået det af vejen, fik han dog lov til at få det. Engang så strandvagt Marius Harboe, at tyskerne havde bjerget en tønne sherry, som de syntes meget interesseret i. Han nåede at komme i tide til at se dem slå spunset ud og tappe et par spandfulde af. Da Harboe ville hindre dem, sagde de, at han var ingen "gutt" kammerat. Det endte dog med, at tyskerne fik lov til at beholde, hvad de havde tappet, og som de så holdt gilde på, mens Harboe fik tønden med resten i behold. Efter gældende regler fik han sin bjergeløn, som i dette tilfælde repræsenterer en ganske god skilling.

Søren Pedersen i Hansted havde på grund af det hårde vintervejr måtte hente jordmoderen i kane. I mellem -
- tiden havde tyskerne fået øje på kanen, og den ville de straks låne, da de stod og havde brug for et sådant køretøj. Da de kom for at afhente den, ville Søren Pedersen ikke af med den. Officeren trak sin revolver, men det hjalp

ikke. Så gik der bud efter det danske politi, som var stationeret på fyret. De kom, og så endte det med, at Søren Pedersen fik lov til at beholde kanen, så jordemoderen kunne komme hjem igen.

I efteråret 1942 påbegyndte tyskerne evakueringen af Hansted. De, som flyttede i god tid, blev begunstiget, men under alle omstændigheder skulle evakueringen være tilendebragt i foråret 1943. De første blev flyttet til de ca. 15 til 20 barakker, som var bygget til dette formål i Nytorp. De andre blev flyttet til Rær, hvor man i den østlige ende af byen på et sted byggede 40 barakker, hver indrettet til en familie. De lå i fire rækker med en lille gade mellem hver række. Der blev bygget udhuse til brændsel og indlagt vand og lys. Disse træhuse var ikke det ideelle, men de fleste følte alligevel, at som forholdene var, kunne de ikke vente at få det bedre. På den anden side af vejen var der også nogle barakker, hvor der ligesom det første sted også var indrettet vaskerum, hvor der efter tur kunne vaskes tøj.

De fleste af de evakuerede kom således til at bo i Rær sogn, men andre rejste til andre byer og søgte arbejde eller etablerede forretning, og de vendte ikke tilbage efter krigen.

Efter at Hansted kirke blev lukket den 31. januar 1943, og beboerne kort tid efter alle havde forladt byen, blev det forbudt at færdes deroppe. Kirkens inventar blev flyttet til Rær præstegård og kirke. Tyskerne fik tilladelse til at benytte Hansted kirke til gudstjenester, og der kan ikke siges andet, end at de behandlede den godt, ja,

den blev endog sat pænt i stand, dog an antagelig for danske penge. Hvad støv, der lå i kirken, kunne let vaskes af. Folk kunne få tilladelse til at gå op og passe deres kæres grave. Når nogen skulle føres til Hansted og begraves, kunne det kun ske efter indhentet tilladelse, som dog blev givet beredvilligt. Mens begraveisen foregik, stod der altid et par soldater beskedent på den anden side af diget og betragtede os. De handlede sikkert efter ordre.

Med undtagelse af, at en flyver havde dukket ned og beskudt et par tyske soldater, hvoraf den ene blev dræbt, skete der ikke noget angreb på fæstningen Hanstholm. Det forlyder dog, at der en morgen blev fundet fodspor af frømand på strandbredden, som havde været i land, uden at nogen havde opdaget det. Omkring den tid blev kommandant Kryger, som var afholdt af befolkningen for sit gode og venlige sind, anklaget, fordi han havde været for lempelig overfor befolkningen og givet dem for mange indrømmelser. Han blev tilsagt til at møde i Ålborg. På vejen dertil i østerild plantage fandt man ham siddende død i bilen. Han havde skudt sig selv.

Fæstningen måtte overgives uden sværds slag, hvilket udløste en stærk spænding iblandt befolkningen, som i modsat fald kunne have blevet spærret inde imellem Vesterhavet og Limfjorden. Trods rationering, havde befolkningen blevet ved med at holde deres store gilder. Der var sølvbryllupsfest i Rær skoles lokale for Jens Harboes den 4. maj 1945, hvor 80—90 mennesker var tilstede. Da radioen bragte meddelelse om tyskernes kapitulation, blev der glæde og feststemning.

I de følgende dage så man de tysk soldater forlade Hansted. Det kunne ses, at

det var en slagen hær, som drog ned ad landevejen. Alligevel følte det som en lettelse for dem, at krigen nu var forbi og at de kunne vende hjem. Mange prøvede på at tage proviant med sig hjem, men det blev frataget dem ved grænsen. Nogle lavede trækvogne til at køre deres proviant på, og andre prøvede på at få fat i cykler. Det var ikke rådeligt for unge mennesker at komme tyskerne for nær med deres cykler, da de kunne risikere, at de blev dem frataget. Der var f. eks. nogle drenge fra Hvidbjerg realskole, som cyklede ud imod hovedvejen, hvor tyskerne var. De blev standset af en frihedskæmper, som rådede dem til ikke at køre ud på hovedvejen, da der var fare for, at tyskerne ville tage deres cykler. De cyklede så ad markveje og slap udenom.

Da krigen endte, troede befolkningen i Hansted, at den snart kunne vende tilbage; men der gik lang tid, inden det kunne lade sig gøre. Husene skulle istandsættes, og landet renses for miner. Endelig kom tilladelsen i sommeren 1946. Kirken blev genåbnet den 18. august s. å. Biskop Smith samt provst Hjortsvang og nogle af nabopræsterne var tilstede. Kirkens hellige kar blev under procession båret ind i kirken. Biskoppen prædikede i dagens anledning og genåbnede kirken.

Efter gudstjenesten viede sognepræsten et ungt par, mens gæsterne blev vist rundt for at bese fæstningsværkerne og da særlig de store kanoner, som for lang tid var turistattraktion.

Nu ventede vi på, at beboerne skulle vende tilbage; men mange af dem havde sat bo, hvor de var rejst hen og var gået ind i forretning, som de ikke ville slippe. Af de ca. 800 mennesker, som rejste ud, vendte kun lidt over 500 tilbage. De, som ikke kom, sagde: »Når Hanstholmhavnen bliver færdigbygget, kommer vi!«

-o O o-

Redning af tyske flyvere

Anders Præstegård fortæller: »Det var begyndelsen af krigen. Der var mange tyskere i Hansted. Det var i den tid, at de foretog bombetogter mod England med mange flyvemaskiner, at der kom ordre til redningsstationen, at redningsbåden skulle ud og bjerge en nødstedt flyvebåd Ca. 14 sømil fra land. Redningsmandskabet blev sammenkaldt, og vi måtte ud med båden, der lå i denne tid altid 5-7 tyske forpostbåde her lige uden for ca. 1-2 Sømil fra land. Da vi kørte ud til disse skibe, fulgte de med os ud ca. 4 sømil til grænsen af minefeltet. Så vendte de om igen, men vi måtte gå alene ud, selv om der var miner.

Omsider fandt vi da også den nødlandede maskine, efter at vi havde skudt signalkugler op hver halve time, som blev besvaret fra flyvebåden. Vi kom så hen til den og skulle have forbindelse med den, hvilket ikke var så ligetil, da den vippede voldsomt og trillede, så skiftevis den ene og så den anden vinge næsten tog vandet. Første gang, vi prøvede på at gå langs siden, strøg vingen lige ned over os i båden, så vi måtte kaste os ned for ikke at få hovederne

kappet af. Vi måtte så prøve en anden måde. Vi sejlede så rundt igen og gik så hen for at holde ned med søen mod forenden af maskinen og var så parat til at slå fuld kraft bak, når båden tørnede mod maskinen, for at de ombordværende kunne springe over til os i båden, hvilket lykkedes med held. Der var fire mand i maskinen, af hvilke de tre sprang over, men føreren ville ikke forlade den. Han kravlede ind i maskinen igen. Vi sejlede rundt om den en tid for at vente på, at han måske skulle komme i tanker om at ville med i land, men det skete ikke. De tre reddede sagde, at han ville ikke forlade maskinen, hvorfor vi sejlede tilbage mod land. Hvor han blev af, vides ikke. Vi kom så i land med båden. Alt havde gået vel, selv om vi havde sejlet igennem minefeltet. Det var altid om natten, at vi blev sendt ud for at søge efter nedfaldne maskiner. Engang blev vi også sendt ud for at finde en nedstyrtet flyvemaskine. De første gange, vi var ude, var der ingen tyskere med i redningsbåden, men så fandt tyskerne på, at de ville have tre mand med. Der mødte så tre mand med rifler, pistoler, håndgranater m. m. og steg ombord i redningsbåden, og så sejlede vi afsted efter en opgivet position og angivne sømil. Tyskerne krøb ind under sejldugskalechen for ikke at blive våde, når havet skyllede over. Da vi så havde sejlet 4 sømil, stak jeg hovedet ind under kalechen og sagde, at nu var vi ved minefeltet, nu kunne vi vente at springe i luften, hvad øjeblik det skulle være. »Nej,« sagde de, »vi må vende om med det samme.« Det ville også være nytteløst at søge efter deres kammerater, de var væk. De fik deres vilje i dette. Vi vendte om og sejlede ind under land, men fandt intet, så omsider sejlede vi i land. Sådanne udrykninger havde vi flere af, mens redningsbåden var her på stationen. Den blev sejlet til København og opbevaret, da alle beboerne i Hansted blev evakueret.

Anders Præstegaard 1982.

Skulle nogen have fattet interesse for Anders Præstegaard så findes der flere artikler i Lokalhistorisk Årbog.

Værkstedsaftener

Vi har nu startet en ny runde værkstedsaftener og den første blev afholdt onsdag d. 16/1 Fem mand var mødt op , klar til dåd , samt én der lige skulle se hvad vi lavede. Om folk vil lave noget eller bare se på , er af mindre betydning . Hovedsagen er det selskabelige aspekt og derfor skal alle være velkomne , enten til arbejde eller til hygge . Vi arbejder på de sidste detaljer til granatkasteren . Nogle af delene skal bare rengøres efter flere år på hylderne , andre dele kræver lige nok så meget . Næste skridt vil være færdiggørelse af skudkadancemåleren med tilhørende boks og svinghjul. Syntes du det lyder spændende , skal du være velkommen til at komme forbi på Røde Anesvej og se hvad vi laver og eventuel give et nap med.

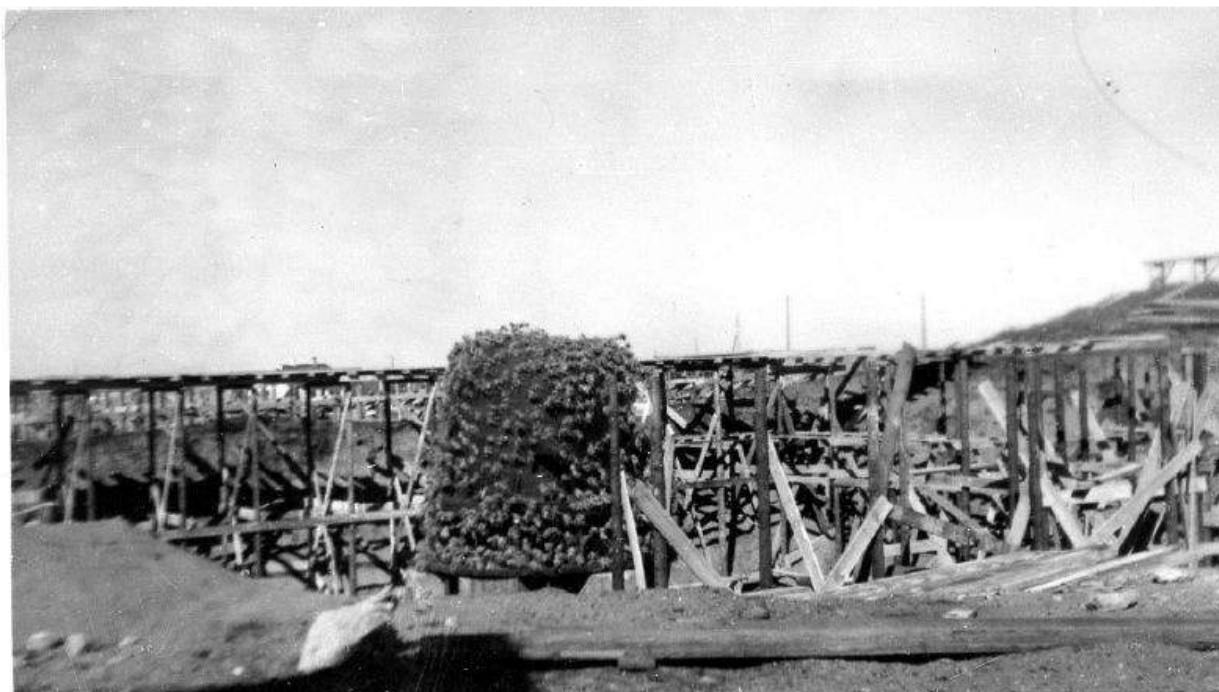
Erik Andersen
tlf 97 93 35 36

Gad vidst hvad der serveres til værkstedsaftener ?

Noget man bliver "skæv" af ?

PS. Der kommer muligvis flere værkstedsaftener, se hjemmesiden

Billeder fra bygningen af bunkeren til BSTH's M 19-mortér af Jens Andersen

Hullet til bunkeren er færdiggravet, og som noget af det første er panserkuplen til mortéren blev placeret på betonpiller på støbesålen. Træstilladset tjente formentlig som tilkørselsrampe for betonen til støbningen af pilleme under kuplen. (4968)

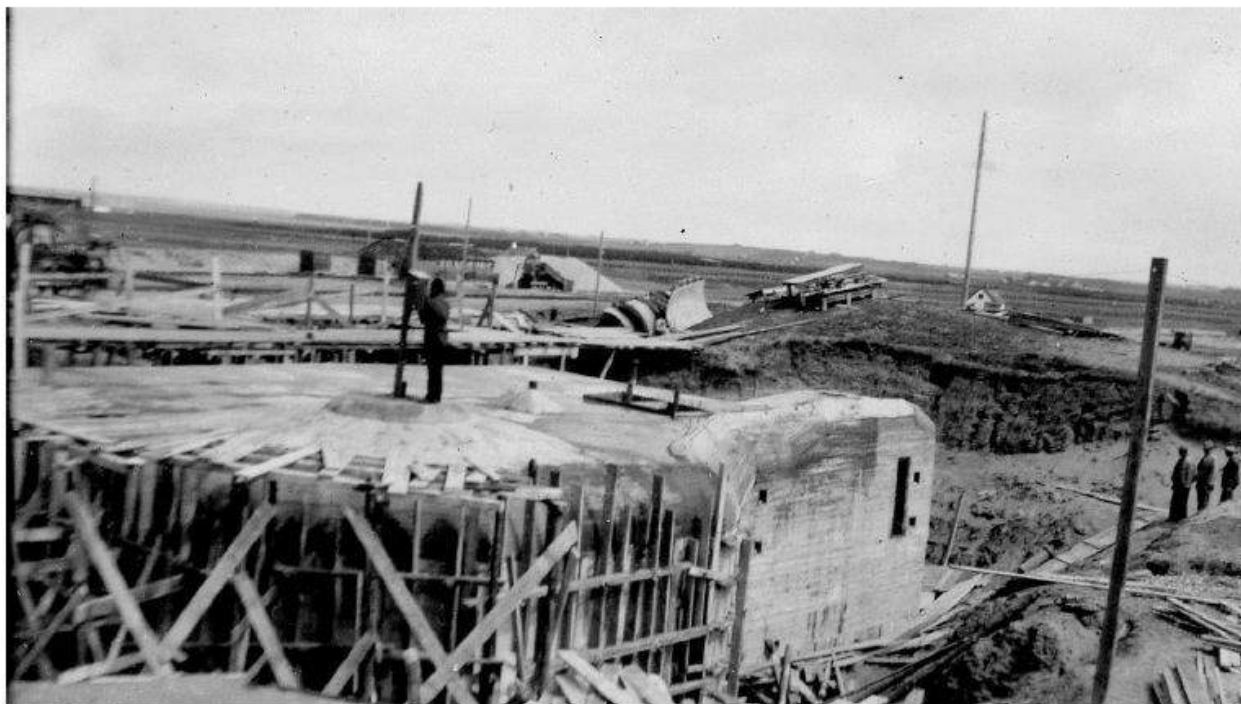
Opbygningen af den indvendige forskalling og jernfletningen i bunkerens vægge er nu gået i gang. Bunkerens danske naboer tager arbejdet i øjesyn.

På værkstedsaftnerne skrider arbejdet med at få klargjort de sidste dele af BSTH's M 19-maskinmørtér godt fremad. Mørtéren blev i år 2000 bjerget af selskabets medlemmer fra en bunker i Agger. Størstedelen af mørtéren blev bragt på plads i Museumscenter Hanstholm i 2008, men nogle dele mangler endnu at blive færdigrestaureret.

Fornyligt havde Museumscenter Hanstholm mulighed for at låne og kopiere et par billeder fra bunkerbyggeri i Agger, og ved et utroligt tilfælde viste disse billeder sig at stamme fra byggeriet af den bunker, som BSTH i sin tid udgravede.

Bunkeren var af typen Regelbau 633 og den bar nummeret "35016". Nummeret kunne faktisk læses på væggen ved indgangen, da bunkeren blev udgravet.

Ifølge den tyske byggeliste blev støbningen afsluttet 16. juni 1943 og bunkeren blev meldt færdiginstalleret den 9. december 1943, og den følgende dag blev den overtaget af tropperne.

Støbningen er afsluttet, og en del af forskallingen er allerede fjernet. Kuplen ses tydeligt midt i taget.

Hvad bunkeren gemte

Udflugt til Ringkøbing Museums udstilling om Houvig-bunkeren den 1. juni.

Mange af selskabets medlemmer vil sikkert huske, at Ringkøbing-Skjern Museum med assistance fra Museumscenter Hanstholm i juni 2008 udgravede en bunker med næsten intakt inventar på stranden ved Houvig. Efter et langt tilløb åbnedes sidste år en meget seværdig udstilling med fundene på Ringkøbing Museum. Fundene fra bunkeren er i udstillingen krydret med en række fine genstande fra området fra museets samling foruden en skalamodel med rekonstruktion af bunkerenes indretning. Udstillingen bærer undertitlen "en tysker fortæller", for den også rummer historien om Houvig-soldaten Gerhard Saalfeld (1927-2013), som boede i den udgravede bunker og dermed er et helt udsædvanligt førstehåndsvidne til livet i en bunker. Efter museumsbesøget vil "Indiana" Tommy (Cassøe) vise os bunkererne i Ringkøbing, som ingen kender så godt som han.

**Lørdag den 1. juni
mødested P-pladsen foran Netto
på Thisted havn, kl. 08.00 med
henblik på fælleskørsel**

Tidssluse" indgangen til udstillingen

Montre i udstillingen med fund fra bunkeren

4 maj

Igen i år vil vi markere 4 maj.

Så hvis du mener at 4 maj er værd at fejre

så er det

Christiansgave 4 maj kl. 1900 v. beskyttelsesbunkeren

Tænd et lys for friheden og for de som måtte betale prisen.

BSTH har hermed fornøjelsen at invitere til Atlantvoldstræf 2013. Turen vil denne gang være med basis "Vestre Han Herred". Fra fredag d. 27/9 kl. 1900 til søndag d. 29/9 kl. 1430.

~

Vi håber at kunne friste med dette træf her til efteråret. I 2002 fandt det sted i Hanstholm, i 2008 i vores sydlige opland, så denne gang må det jo være passende at tage det østlige, så har vi jo set det hele :-). Vi skal bo på lidt mere beskedne forhold denne gang, men midt i området på en lejrskole. Det vil blive masser af muligheder for "At bytte frimærker" i festligt lag, deltage i udflugterne eller evt. handle lidt på egen hånd.

~

Programmet sådan cirka:

Fredag:

kl. 1900-2200 Ankomst og indkvartering v/ Kass. Jens G. Sørensen
kl. 2100-2130 Velkomst og introduktion til weekend v/ Erik Ansø
kl. 2130 >> Aftenanretning med røde pølser, kaffe og kage.
Der kan købes øl, vand og vin til opskruede priser ;-)

Lørdag:

kl. 0700-0800 Morgenmad
kl. 0800-0830 Introduktion til dagens udflugt v/Jens Andersen
kl. 0800-1000 Stzpktgrp. 21 Bulbjerg v/ Erik Ansø
kl. 1000-1020 Formiddagskaffe - Transport
kl. 1020-1200 Stzpktgrp. 21 Vust v/ Erik Ansø
kl. 1200-1300 Middagpause på Bulbjerghus - Rugbrød og pålæg
kl. 1300-1430 Stzpkt. 17 Slettestrand v/ Jens Andersen
kl. 1430-1500 Eftermiddags kaffe og kage - Transport
kl. 1500-1830 Stzpkt. 19 Svinklöv v/ Jens Andersen
kl. 1900-2030 Buffét fra "Hannæs køkkenet" og is til dessert.
kl. 2030 >> Indlæg ved SES, Tommy C. og Marco? og andre?
Bytte frimærker

Søndag:

kl. 0700-0830 Morgenmad og smøre madpakke. Vi kommer ikke tilbage så:
Afmelde værelser, Afregning v/ Kass. Jens G. Sørensen
kl. 0830-0900 Introduktion til dagens udflugt v/Jens Andersen
kl. 0900-1000 Pansergravene (hvor?) v/ Erik Ansø
kl. 1000-1200 Stzpktgrp. 43 Aggersund Nord - Ralbanen v/ Jens Andersen
kl. 1200-1230 Frokost
kl. 1230-1430 Stzpktgrp. 43 Aggersund Syd v/ Jens Andersen
kl. 1430-1445 BSTH takker af - Næste gang? v/ Erik Ansø

~

Indkvarteringen vil blive på:

<http://www.egenvinding.dk/bulbjerghus/index.htm> Bulbjergvej 25, Nørklit, 7741 Frøstrup, tlf 97 99 16 29

Læs lige den korte beskrivelse på hjemmesiden. Det er en lejrskole med fint køkken og mulighed for hyggeligt samvær. Forholdene er ok, uden at være prangende, og stedet ligger meget centralt for udflugterne. Medbring sengelinned og håndklæder. Lejemålet er inkl. rengøring. Max. antal deltagere: 50.

Samlet pris for hele weekenden kr. 500,-

Bindende og specificeret tilmelding senest 1/9 på <http://www.bsth.dk> eller evt. til kasserer Jens G. Sørensen tlf: 97 96 16 56

Har man specielle krav til indkvartering m.m. bedes det anført ved tilmeldingen, og vi vil så forsøge at honorere kravene bedst muligt. Hvis man er hurtigt ude, er der størst mulighed. Vi lægger en liste over tilmeldte ud på forum.

Mvh. BSTH / Erik Ansø
97991054/eansoe@gmail.com 240313 EHA

-oOo-

Et hjertesuk fra kassereren :

enkelte mangler stadig at betale kontingent for 2013

kan indbetales på konto 9083 0535615527

T I L B U D

kun 250-

for et helt år

BSTH 2013

hvornår	hvad	hvem
21-3 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
1-4	blad	gs
18-4 kl 1930	Generalforsamling	ea
4-5 kl 1900	4 maj - Chrriistiansgave	gs
1-6	Tur til Houvig/Ringkøbing	ja
27-6 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
1-7	blad	gs
22-8 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
27-28-29 sept	Bunkerforumtræf	Ea
1-10	blad	gs
24-10 kl 1930	Bestyrelsesmøde MCH	ea
7-11 kl 1930	MCH temaaften "soldat og menneske"	ja
1-12 kl 1330	juleafslutning	ea
5-6 juli 2014	Køretøjstræf	

Hyggebyttemøde

Lørdag d.26/1 havde vi i samarbejde med Historisk Skytteforening Nordvest Jylland , arrangeret et hyggebyttemøde på Museums Center Hanstholm. Der var mødt ca. 25 mand , hovedsaligt fra skytteforeningen . Der var medbragt en del spændende ting og sager , bla. en lille statuette af en berømt/berygnet "maler" fra 2. verdenskrig. Efter en god times klog snak , var der rundvisning i bunkeren. Det tog godt og vel en time og så var folk klar til kaffe og kage. En vis hr Andersen var kommet at lave en dobbelt aftale denne dag med nogle Thy-rock folk , som skulle opstille scene og det bevirkede at der var liv og aktivitet i museet denne kolde januar dag. Alt i alt en hyggelig eftermiddag.